

Käytännön opas valintamatkojen suunnitteluun ja toteuttamiseen

Euroopan unionin turvapaikkaviraston (EUA) tai viraston puolesta toimivien henkilöiden ei voida katsoa olevan vastuussa tämän julkaisun sisältämien tietojen mahdollisesta myöhemmästä käytöstä.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2022

PDF ISBN 978-92-9487-044-5 doi: 10.2847/896772 BZ-06-22-116-FI-N

© Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto, 2022

Kansilehden kuvitus, Irina_Strelnikova, © iStock, 2021

Aineistoa lainattaessa on mainittava lähde. Kaikkien EUA:n tekijänoikeuteen kuulumattomien kuvien tai muun aineiston käyttöön tai jäljentämiseen on pyydettävä lupaa suoraan tekijänoikeuden haltijalta.

Johdatus tähän työkaluun

Tähän työkaluun on koottu valintamatkojen suunnittelua ja toteuttamista koskevia ohjeita ja käytännön neuvoja. Sen sisältämät tiedot eivät ole tyhjentäviä (!). Tavoitteena on tukea Euroopan unionin jäsenvaltioita ja assosioituneita maita (EU+-maat) niiden operatiivisessa työssä uudelleensijoittamisen parissa.

Mikä on tämän työkalun tarkoitus?

Tämä työkalu on tarkoitettu lyhyeksi oppaaksi uudelleensijoittamisen parissa työskenteleville virkamiehille uudelleensijoittamista koskevan valintamatkan valmisteluun ja toteuttamiseen. Jotta tällaiselle matkalle voidaan valmistautua riittävästi, tarjoaa tämä opas yleiskatsauksen näkökulmista, joiden huomioimista pidetään tärkeänä onnistuneen matkan toteuttamiseksi. Oppaassa kuvaillaan useita toimintoja / keskeisiä osatekijöitä, jotka on otettava huomioon valintamatkaan valmistautumisessa (ennen matkaa), sen toteuttamisessa (matkan aikana) ja sen päätyttyä (matkan jälkeen).

Miksi tämä työkalu luotiin?

Ulkomaanmatkan valmistelu ja toteuttaminen voi olla haastavaa monesta näkökulmasta. Käytännön opas korostaa joitain keskeisiä valintamatkoihin liittyviä osa-alueita ja voi täten tukea uudelleensijoittajamaan virkamiehiä operatiivisessa suunnittelussa ja auttaa heitä tarttumaan tärkeimpiin asioihin oikea-aikaisesti.

Keille opas on tarkoitettu?

Käytännönopas on tarkoitettu ensisijaisesti kenttäkohteeseen tai kolmanteen maahan suuntautuvaa puhuttelumatkaa suunnitelevien virkamiesten, kuten valtuuskunnan johtajien tai koordinaattorien tueksi. Sitä voidaan käyttää laatutyökaluna kaikille ammattilaisille, jotka hyötyisivät matkojen järjestelyyn liittyvästä lisäopastuksesta tai -tiedosta. Sitä voidaan pitää hyödyllisenä virkamiehille, jotka eivät ole aiemmin olleet tekemisissä uudelleensijoittamisen kanssa ja voisivat hyötyä lisäopastuksesta, sekä virkamiehille, joilla on vuosien kokemus uudelleensijoittamisesta, mutta voivat käyttää opasta muistutuksena työssään.

Mitä muita koulutustyökaluja ja lähteitä voidaan käyttää?

Valintamatkojen toteutusta käsittelevässä tarkistuslistassa on joitakin kansallisia esimerkkejä. Tarkistuslista noudattaa samaa kaavaa kuin tämä käytännön opas.

(!) Tämä työkalu on kehitetty alun perin EU-FRANK-hankkeen (*Facilitating Resettlement and Refugee Admission through New Knowledge*) puitteissa, jonka tavoitteena on uudelleensijoittamisen ja pakolaisten vastaanoton helpottaminen uuden tiedon avulla. Hankkeen on rahoittanut Ruotsin siirtolaisviraston johtama turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (Asylum, Migration and Integration Fund). EUAA on varmistanut EU-FRANK-hankkeessa kehitettyjen uudelleensijoittamisen operatiivisten työkalujen laadun niiden luovutusprosessin yhteydessä.

Valintamatkan suunnittelu ja toteutus

Kenttäkohteeseen suuntaavat valintamatkat ovat uudelleensijoittajamaille tärkeä mahdollisuus arvioida isoa määrää uudelleensijoitushakemuksia samanaikaisesti kasvokkain pakolaisten kanssa tapahtuvissa puhutteluissa samalla, kun he voivat perehtyä pakolaisväestön turvapaikka- ja suojelu ympäristöön. Valintamatkojen ajoituksesta neuvotellaan, kun uudelleensijoittajamaa on määrittänyt uudelleensijoittamisohjelmansa koon ja kokoonpanon osana yhteistyötään UNHCR:n, IOM:n ja muiden palveluntarjoajien kanssa. Uudelleensijoittamista koskevien valintamatkojen suunnittelu ja jatkotoimet voidaan yleisesti jakaa kolmeen vaiheeseen: ennen matkaa, matkan aikana ja matkan jälkeen. Tässä käytännön oppaassa kuvaillaan tarkemmin jokaista vaihetta koskevia huomautuksia.

OSA 1 ENNEN VALINTAMATKAA

Keskeisten sidosryhmien tunnistaminen uudelleensijoittamisessa

Uudelleensijoittaminen perustuu yhteistyöhön monien sidosryhmien välillä ja vaatii paljon logistista valmistautumista kaikilta asianomaisilta. Maailmanlaajuisiin uudelleensijoittamistoimiin osallistuu useimmiten valtiollisia laitoksia uudelleensijoittajamaissa ja niiden mahdollisissa ulkomailla sijaitsevilla suurlähetystöissä, sekä UNHCR, IOM ja toisinaan kansalaisjärjestöt. Jokaisella sidosryhmällä on oma tehtävänsä uudelleensijoittamista koskevien valintamatkojen suunnittelussa ja tukemisessa. Matkat suunnitellaan yleensä yhdessä joidenkin näiden sidosryhmien kanssa, jotta saadaan aikaiseksi sopivimmat logistiset lähestymistavat ja valinnan laajuus. Useiden sidosryhmien sisällyttäminen auttaa myös erilaisten käytännön yksityiskohtien kuten majoituksen, kuljetuksen, turvallisuuden, tapaamis aikataulun, biometrisen tiedon hankkimisen jne. käsittelyssä. Jokaisen sidosryhmän osallistuminen vaihtelee uudelleensijoittamisprosessin eri vaiheissa. Sidosryhmät voivat vaihdella riippuen siitä, mikä uudelleensijoittajamaa toteuttaa uudelleensijoittamismatkan ja mihin matka suuntautuu, mutta ne koostuvat yleensä seuraavista keskeisistä toimijoista, jotka kuvaillaan tässä osassa.

YK:n pakolaisvaltuutettu (UNHCR)

UNHCR perustettiin 14. joulukuuta 1950 Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen toimesta. Sille on annettu valtuudet tukea hallituksia niiden vastuussa tarjota suojelua ja kestäviä ratkaisuja pakolaisille. YK:lle on annettu valtuudet johtaa ja koordinoita kansainvälisiä toimia pakolaisten suojelemiseksi ja ratkaista pakolaisongelmat maailmanlaajuisesti. Sen pääasiallinen tarkoitus on turvata pakolaisten oikeudet ja hyvinvointi. Se pyrkii varmistamaan, että jokainen voi käyttää oikeuttaan hakea turvapaikkaa, löytää turvallisen paikan itselleen ja saada mahdollisuuden valita, palaako vapaaehtoisesti kotiin, kotoutuuko paikallisesti tai asettuuko kolmanteen maahan.

Uudelleensijoittaminen sisältää pakolaisten valinnan ja siirron turvapaikkamaasta kolmanteen maahan, joka on lupautunut ottamaan heidät pakolaisiksi pysyvällä oleskeluoikeudella² ja mahdollisuudella lopulliseen kansalaisuuteen.

UNHCR:n keskeisenä tavoitteena on edelleen kansainvälisen suojelun varmistaminen ja kestävien ratkaisujen etsiminen pakolaisille. Vaikka näihin toimintoihin viitataan usein erillisinä toimintoina, ovat ne todellisuudessa toisistaan riippuvaisia, ja uudelleensijoittaminen on tärkeässä asemassa molempien tavoitteiden saavuttamisessa. Uudelleensijoittaminen toimii välineenä, jonka avulla tarjotaan kansainvälistä suojelua ja kohdataan yksittäisten erityisessä vaarassa olevien pakolaisten erityiset tarpeet. Se on myös yksi kolmesta kestävästä ratkaisusta vapaaehtoisen palauttamisen ja paikallisen kotouttamisen ohella. UNHCR tunnistaa ja ohjaa kaikkein haavoittuvimmat pakolaiset uudelleensijoitukseen. Jotta heidän tapauksensa lähetetään uudelleensijoittajamaahan, on pakolaisten täytettävä hakuvaatimukset yhdessä tai useammassa UNHCR:n uudelleensijoittamishakemuksen kategorioissa. Uudelleensijoittamishakemuksen kategoriat liittyvät erityisiin yksilöllisiin suojelutarpeisiin, ja uudelleensijoittamisen käyttäminen kansainvälisen suojelun työkaluna vaatii yleisesti erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tunnistamisen ison pakolaisryhmän sisällä. Uudelleensijoittamishakemukset asetetaan tärkeysjärjestykseen tapauksen kiireellisyyden perusteella *UNHCR:n uudelleensijoittamisen käsikirjan* mukaisesti.

Uudelleensijoittamispalvelu Resettlement Service (UNHCR:n päätoimipaikassa Genevessä) johtaa kahdenvälisiä keskusteluita ja yhteistyötä maiden kanssa näiden ohjelmien koosta ja kokoonpanosta ja koordinoi suorituksen jakoa, valvontaa ja tarkastelua UNHCR:n kenttätoimien tavoitteiden mukaisesti. Sen tehtävänä on määrittää resursointi kentälle ja se valvoo prosessin tiettyjä laadullisia näkökulmia. Lisäksi UNHCR:n päätoimipaikassa toimiva prosessiyksikkö koordinoi ja valvoo erityisten kiintiöiden jakoa kiireellisiin tapauksiin ja hätätapauksiin asiakirja-aineistoon perustuvissa hakemuksissa. Se toimii myös yhteistyössä kenttätoimistojen, uudelleensijoittajamaan ja IOM:n kanssa matkojen nopeaksi koordinoimiseksi.

Yksittäisillä UNHCR:n paikallistoimistoilla on tärkeä tehtävä uudelleensijoittamiseen liittyvien toimintojen koordinoinnissa, suunnittelussa ja toteuttamisessa. Paikallistoimistot tunnistavat pakolaiset, vastaavat kaikista vaadittavista menetelmistä ja valmistelevat uudelleensijoittamishakemukset. He tekevät usein yhteistyötä maiden kanssa pakolaisväestön yksityiskohtaisista ominaisuuksista ja matkojen järjestelyistä. Paikallistoimistoja tukee kattava käyttöönotto-ohjelma, johon kuuluu UNHCR:n keskeisten valtiosta riippumattomien järjestökumppaneiden tarjoamat uudelleensijoittamisen asiantuntijat tiettyjen sopimusten ja rahoitusjärjestelyiden mukaisesti.

Paikalliset tukikeskukset koordinoivat ja valvovat uudelleensijoittamishakemusten toimitusta alueensa operaatiosta. Tähän kuuluu asiakirja-aineistoon perustuvien hakemusten tiivis valvominen hätätapausten / kiireellisten tapausten ja lääketieteellisten tapausten löytämiseksi. Ne voivat olla tärkeässä osassa laadunvalvonnassa, resurssien jakamisessa alueelle ja paikallisten uudelleensijoittamistilastojen ylläpitämisessä.

⁽²⁾ Jotkin vastaanottajamaat myöntävät pysyvän oleskeluluvan pakolaisten saapuessa, kun taas toiset myöntävät väliaikaisen oleskeluluvan ennen pysyvää oleskelulupaa.

Valtion laitokset

Useat viranomaiset Euroopan unionissa ovat mukana uudelleensijoittamisohjelmissa. Useimmiten ohjelmia johtaa jokin valtion laitos, kuten kansalliset maahanmuutto- ja vastaanottoviranomaiset tai ministeriö. Niitä toteutetaan yhdessä eri toimijoiden, kuten poliisin, turvallisuuspalveluiden ja paikallisten viranomaisten jne. kanssa.

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM)

IOM perustettiin vuonna 1951 varmistamaan haavoittuvien maahanmuuttajien ja pakolaisten turvalliset ja ihmisarvoiset siirrot. Toisen maailmansodan jälkeen yksikään hallitus ei kyennyt yksin auttamaan kotimaastaan siirtymään joutuneiden selviytyjien suurta määrää jatkamaan elämäänsä, joten IOM luotiin auttamaan sodan takia kotimaastaan siirtymään joutuneita eurooppalaisia uudelleensijoittumaan. Järjestön päätavoitteena on edelleen ihmisten siirtäminen turvaan uuden elämän aloittamiseksi. IOM on sittemmin kasvanut YK:n siirtolaisuusjärjestöksi, jossa on 169 jäsenmaata. Se on edustettuna noin 400 paikallistoimistossa ympäri maailmaa.

IOM on sitoutunut periaatteeseen, jonka mukaan inhimillinen ja järjestäytynyt maahanmuutto on sekä maahanmuuttajien että yhteiskunnan edun mukaista. IOM on johtava kansainvälinen järjestö, joka työskentelee sekä pakolaisten että hallitusten kanssa maahanmuuton haasteisiin vastatakseen. Se myös tunnustaa valtavan mahdollisen hyödyn, joka maahanmuutosta on kohdemaalle, pakolaisille itselleen sekä heidän lähtömailleen.

IOM työskentelee neljällä laajalla alueella: maahanmuutossa ja kehityksessä, maahanmuuton helpottamisessa, maahanmuuton säätelyssä ja pakon sanelemaan maahanmuuttoon puuttumisessa.

Kansalliset suurlähetystöt tai konsulaatit

Kansallinen edustus (tai toisen jäsenvaltion tai Euroopan unionin, jos kansallista ei ole) maassa, johon valintamatka suuntautuu, on pysyvä yhteys uudelleensijoittamisprosessissa. Yhteistyö suurlähetystön kanssa ja suurlähetystön osallistuminen prosessiin on näin ollen tärkeää.

Kansalaisjärjestöt

Kansalaisjärjestö voi olla mukana uudelleensijoittamisessa sekä kansainvälisellä että kansallisella tasolla. Kansalaisjärjestöjen toimet vaihtelevat poliittisesta työstä edunvalvontaan ja käytännön tuen ja palveluiden tarjoamiseen uudelleensijoitetuille pakolaisille.

Kansallisella tasolla kansalaisjärjestöt voivat osallistua monin eri tavoin uudelleensijoittamisprosessiin. Ne voivat tarjota sosiaalista ja yhteisöllistä tukea pakolaisille ja auttaa työllistymisessä ja uusien kielten opettelussa. Kansalaisjärjestön osallistuminen voi olla vapaaehtoista, jolloin kansalaisjärjestöt tarjoavat palveluitaan uudelleensijoitetuille pakolaisille samoin perustein kuin muillekin pakolaisille. Joissain maissa valtio on antanut toimeksiannoksi tai muutoin sopimuksen nojalla valtuuttanut kansalaisjärjestöt tarjoamaan palveluitaan uudelleensijoitetuille pakolaisille.

Esimerkkejä uudelleensijoittamisprosessissa mukana olevista kansalaisjärjestöistä on esimerkiksi:

- Pakolaisneuvostot
- Caritas
- HIAS
- Siirtolaisjärjestöt

Joissakin maissa myös Punaisen ristin ja Punaisen puolikuun kansainvälinen liitto ja kansalliset Punaisen ristin järjestöt (ei kansalaisjärjestöt) ovat aktiivisia uudelleensijoittamisprosessissa.

Euroopan unioni

Vaikka jäsenvaltiot päättävät itse uudelleensijoittamiseen osallistumisesta, tarjoaa Euroopan komissio yhteisen kehyksen ja taloudellisen tuen turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (Asylum, Migration and Integration Fund) avulla. Euroopan uudelleensijoittamisohjelma on ollut toiminnassa heinäkuusta 2015 saakka. Se tarjoaa laillisia ja turvallisia keinoja päästä Euroopan unioniin ja lisää jäsenvaltioiden yhteisiä uudelleensijoittamistoimia.

Matkaa edeltävä kyselylomake

UNHCR on laatinut matkojen valmisteluiden helpottamiseksi ja koordinoimiseksi *uudelleensijoittamista koskevaa valintamatkaa edeltävän kyselylomakkeen ja uudelleensijoittamista koskevaa valintamatkaa edeltävän tarkistuslistan*. Matkaa edeltävä kyselylomake sisältää perustietoja matkan päivämääristä, suunnitellun hakemusmäärän ja valtuuskunnan yhteystiedot sekä tietoa matkajärjestelyistä ja puhutteluihin ja UNHCR:n kanssa pidettäviin tiedottamistilaisuuksiin varatuista tiloista. Matkaa edeltävän kyselylomakkeen käyttö voi helpottaa varhaista suunnittelua UNHCR:n kanssa, mikä taas osaltaan auttaa tiedonvaihdossa ja vahvistaa, että tarvittavat valmistelut on hoidettu. Tätä lomaketta lähetetään yleensä edestakaisin sähköpostitse, kunnes lopulliset järjestelyt on tehty. Kyselyn tarkoitus on auttaa uudelleensijoittamiseen liittyvien puhuttelumatkojen suunnittelussa ja koordinoimisessa. Sen täyttäminen ei ole pakollista. Se on ennemminkin työkalu, jota voidaan käyttää apuna valmisteluissa, ja sen käyttöä suositellaan tilanteissa, jossa matkaan tarvitaan UNHCR:n tukea. Jotkin maat toteuttavat myös valmistelevia matkoja (tiedonhankintamatkoja) ennen varsinaista valintamatkaa tavatakseen kohteessa olevia kumppaneita ja keskustellakseen valinnan aikatauluista, riskeistä ja tavoitteista.

Matkaa edeltävässä kyselyssä uudelleensijoittajamaa ilmoittaa, kuinka monta hakemusta se voi ottaa vastaan. UNHCR:n vakiokäytäntönä on välittää hakemuksia noin 10 prosenttia enemmän kuin on ilmoitettu. Tämän ansiosta on mahdollista kompensoida mahdollisia peruutuksia ja hylättyjä tapauksia niin, että kiintiö tulee kuitenkin täytettyä. UNHCR:n tiedot osoittavat, että hyväksymisprosentti oli maailmanlaajuisesti yli 90 prosenttia viimeisen kahden vuoden aikana.

Uudelleensijoittamisen valintaperusteet

Vuoden 1951 pakolaisyleissopimuksessa vahvistetun pakolaismääritelmän lisäksi uudelleensijoittajamailla voi olla kansallisesta lainsäädännöstä ja yksilöllisistä edellytyksistä riippuen omat lisäkriteerinsä sille, keitä ne hyväksyvät uudelleensijoitukseen. Seuraavassa esitellään esimerkkejä kriteereistä, joita uudelleensijoittajamaat saattavat haluta priorisoida: lääketieteelliset tapaukset, henkilöt, joilla on vakava uhka kohdata väkivaltaa ja/tai kidutusta, väkivallan ja/tai kidutuksen uhrit, haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät, kuten naisten ylläpitämät kotitaloudet, perheet/perheryhmät tai yksittäiset henkilöt. Valintakriteereillä ohjataan sekä matkaa edeltävää vaihetta että itse valintaa valintamatkalla.

Vaikka hallitukset päättävätkin itse tiettyjen valintakriteereiden käyttämisestä, on seuraavat ohjeet kuitenkin syytä huomioida:

- varmista, että valintakriteerit ovat tarveperusteisia ja syrjimättömiä
- ota huomioon pakolaisen haavoittuvuus ja tarve suojelulle
- valitse tasapainoinen ryhmä, johon kuuluu sekä alhaiset luku- ja kielitaidot omaavia että korkeatasoiset luku- ja kielitaidot omaavia henkilöitä siinä toivossa, että taitavammat ja kykenevämmät henkilöt tukisivat ja olisivat apuna ryhmän toisille jäsenille.

Tasapainoon pyrkivistä tavoitteista huolimatta on huomioitava, että pääasiallisena kriteerinä pakolaisten valintaan on aina oltava pakolaisen taustat suojelun ja uudelleensijoittamisen tarpeiden kannalta.

Matkan valmistelut

Matkan valmistelut ovat monipuolisia. Yhden osan muodostaa matkaa edeltävä kyselylomake. IOM voi lisäksi tukea EU+-maita edistämällä valintamatkojen toteuttamista ja/tai viisumijärjestelyitä ja auttamalla niiden logistisissa järjestelyissä. Näihin kuuluu majoitus, kuljetus, turvallisuusjärjestelyt, tulkki- ja lapsenvahtireservit, kohteessa tapahtuva kuljetus, välineistö ja niin edelleen. IOM työskentelee tiiviisti UNHCR:n ja maiden kanssa esimerkiksi tietyn isäntämaan erityiseen kontekstiin sopivan puhutteluaiakataulun suunnittelemisessa.

Tässä osiossa korostetaan joitakin tehtäviä, jotka on hoidettava valmisteluvaiheessa.

Hakemusten määrä

Kun uudelleensijoittamistapaukset on lähetetty virastoosi, rekisteröi ne kansalliseen rekisteröintijärjestelmääsi. Jotkin maat haluavat ylläpitää lisäksi täydentävää työkalua, kuten yleiskatsaustaulukkoa tai lokikirjaa. Esimerkki tällaisesta täydentävästä työkalusta löytyy [haettujen uudelleensijoittamistapausten vuosittaisen yleiskatsauksen lomakkeesta](#). Tarvittaessa haettujen tapausten kooste tai yleiskatsaus voidaan jakaa matkaan osallistuvien keskeisten sidosryhmien kanssa. Jotta valintamatka etenisi sujuvasti, on tärkeää että kaikki sidosryhmät ovat vahvistaneet kaikki annetut tiedot. Jos kansalliset vakimuotoiset toimintamenettelyt niin vaativat, seulo UNHCR:n tiedostot (RRF-lomakkeet ja muut täydentävät asiakirjat) turvallisuuskysymysten varalta ja toteuta mahdollisesti myös sosiaalisen median seulonnat.

Esivalintavaiheen päättyessä laaditaan puhuteltavista henkilöistä lopullinen luettelo, joka kirjataan puhutteluajatauluun. Luettelon laatii yleensä UNHCR tai uudelleensijoittajamaa, toisinaan myös IOM. Uudelleensijoittajamaa jakaa yleensä puhutteluajataulun eteenpäin paikalliselle UNHCR:n toimistolle turvapaikkamaassa, johon valintamatka tehdään. Esimerkki puhutteluajataulusta löytyy [valintapuhutteluiden aikatauluttamista koskevasta lomakkeesta](#).

Turvallisuutta koskeva riskinarviointi

Turvallisuutta koskevan riskinarvioinnin turvapaikkamaan kohteesta ja/tai pakolaisleiristä voi toteuttaa uudelleensijoittajamaa tai sen voi järjestää UNHCR.

Matkan ohjelma

Matkan ohjelma tarjoaa yleiskatsauksen matkan tärkeisiin osatekijöihin. Se sisältää yleensä yhteystietoluettelon, matkan tiedot (ajat, lennon numerot jne.) sisältävän matkasuunnitelman, puhutteluiden aikataulut ja muut toimet, kuten UNHCR:n; IOM:n, kansallisen suurlähetystön tai paikallisten viranomaisten kanssa pidettävät tiedotustilaisuudet ja yhteenvedot. Kun matkan ohjelma on valmis, jaa asiakirja keskeisten sidosryhmien kanssa.

Valintamatkan valtuuskunta

Matkan työryhmät voivat koostua monien eri hallituksen osastojen ja/tai ulkopuolisten virastojen edustajista. Valitse valtuuskunnan jäsenet kansallisten sopimusten ja/tai vakioitujen toimintaohjeiden mukaisesti. On tärkeää, että kaikkien valintaryhmän jäsenten tehtävät ja vastuut on määritetty selkeästi ja suunniteltu perusteellisesti.

Valtuuskunnan jäseniä on ohjeistettava ajoissa matkustusasiakirjoista (voimassa oleva passi ja mahdollinen viisumi) ja mahdollisista rokotustarpeista tai muista lääketieteellisistä vaatimuksista tai suosituksista.

Valtuuskunnan jäsenen on otettava huomioon passin hakemiseen tarvittava aika, jos heillä ei sellaista tällä hetkellä ole. Jos suurlähetystösi tai UNHCR niin neuvoo, hae virallista passia tai diplomaattipassia. Varmista aina passisi voimassaoloaika, sillä joskus passin on oltava voimassa jopa kuusi kuukautta sen jälkeen, kun suunnittelet palaavasi kotiin.

Maahantuloviisumi on pakollinen useimmissa valintamatkojen kohdemaissa. Tämän huomioiden on seuraavassa esitetyt kohdat tärkeitä:

- tarkasta voimassa olevat viisumisäädökset
- täytä tarvittava hakulomake
- tarkasta suurlähetystöstä, tarvitsetko virallista hyväksymiskirjettä
- hae ajoissa suurlähetystön internetsivuilla annettujen ohjeiden mukaisesti
- tarkasta valtuuskunnan jäsenten passien voimassaolot.

On tärkeä varmistaa, minkälainen on kyseessä olevan maan terveystilanne. Valtuuskunnan jäsenen on otettava huomioon kaikki tarvittava rokotteita ja muita ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä ajatellen. Ota tarvittaessa rokotukset ajoissa (4–6 viikkoa ennen matkaa) ja osta suositellut lääkkitykset. Tietoa suositelluista rokotuksista ja lääkkityksistä löydät vastaavien terveysterviranomaisten internetsivuilta tai pyytämällä kansallisesta suurlähetystöstäsi.

On suositeltavaa järjestää tiedotustilaisuus ennen valintamatkaa, jotta valtuuskunnan jäsenet voivat valmistautua työtehtäviinsä. Tiedotuksen aikana on suositeltavaa käsitellä seuraavat asiat:

- perustiedot kansallisesta uudelleensijoittamisohjelmasta
- matkan suunnitelmat matkustustiedot ja puhutteluajataulu mukaan lukien
- tietoa matkan kohdemaasta pakolais- ja turvallisuustilanne mukaan lukien
- valintamatkan kulku
- työajat
- talousarvionäkökohdat.

Valtuuskunnan johtajien tai koordinaattorien on suositeltavaa ohjeistaa matkalle osallistuvia oleellisista logistisista tietopaketeista tai taustalukemisesta.

Tietoa pakolaisten lähtö- ja turvapaikkamaan tilanteista on tarjottava ennen matkaa järjestettävien tapaamisten ja keskustelujen yhteydessä. Alkuperämaatietoja (COI) sekä turvapaikkamaata koskevia tietoja voit saada omasta järjestöstäsi, kansallisesta suurlähetystöstä, UNHCR:n paikallistoimistosta ja/tai muista virastoista, kansainvälisen suojelun parissa työskentelevät kansalaisjärjestöt mukaan lukien. Merkityksellistä tietoa voi saada myös useista eri COI-portaalin lähteistä sekä muista internetlähteistä.

Voi olla tarpeen päättää, mitä matkaa koskevia tietoja pidetään julkisina ja mitä salataan.

Lisäksi on päätettävä, kuinka arkaluontoisia asiakirjoja käsitellään ja kuljetetaan turvallisuus- ja luottamuksellisuusnäkökulmien mukaisesti. Matkatoimistosi on varattava ja vahvistettava matkalle lähtevän valtuuskunnan lennot ja majoitus niin aikaisin kuin mahdollista.

Sidosryhmien tiedottaminen

Paikallisille UNHCR:n ja IOM:n toimistoille on annettava kaikki merkityksellinen hallinnollinen ja logistinen tieto valintamatkaa koskien. Tähän kuuluu luettelo valtuuskunnan puhuttelemista henkilöistä, valtuuskunnan jäsenten nimet, matkustustiedot, puhutteluryhmien määrä, tarvittavien puhutteluhuoneiden määrä ja tieto tarvittavista tulkkauspalveluista. Valintaryhmälle on hankittava kaikki tarvittavat viisumit, rokotukset ja vaadittavat asiakirjat.

Jos puhuttelut järjestetään pakolaisleirissä, on puhuttelutiloja, tulkkeja, kuljetusta ja majoitusta koskevat järjestelyt ilmoitettava selkeästi matkaa edeltävässä kyselylomakkeessa, ja UNHCR:n on vahvistettava ne. On myös otettava huomioon, että virallinen lupa pakolaisleirille pääsemiseksi on annettava ajoissa paikallisilta viranomaisilta. Aina kun mahdollista, valintamatkoja pyydetään tukeutumaan omiin resursseihinsa puhuttelutilojen, kuljetuksen ja välineistön suhteen, jotta UNHCR:n kenttätehtäviin kohdistuvat häiriöt kyseisessä maassa

saadaan pidettyä mahdollisimman vähäisinä. Syrjäisissä sijainneissa ja/tai leireillä UNHCR voi tarjota apua majoituksen suhteen, vaikka näin ei välttämättä olekaan joka tilanteessa.

Suurlähetystä tai konsulaattia (jos sellainen on) on tiedotettava valintamatkasta. Suurlähetystöllä tai konsulaatilla voi olla tärkeä asema myöhemmässä vaiheessa oleskelulupien myöntämisessä ja/tai väliaikaisten mahdollisesti tarvittavien matkustusasiakirjojen valmistamisessa. Lisätietoa valmisteluista löydät [valintamatkan toteuttamista koskevasta tarkistuslistasta](#).

Matkan talousarvio

Kohteeseen suuntautuva valintamatka tarkoittaa matkustamista ja majoittumista vieraassa maassa. Valintamatkan kustannukset kuuluvat usein hallituksen operaatioiden tai ulkomaanmatkojen kansallisten säädösten puitteisiin. Tällaisessa tapauksessa on suositeltavaa tutustua kyseiseen säädökseen.

On suositeltavaa laatia taloudellinen yleiskatsaus, johon sisältyy asiat, joista on maksettava (etukäteen, kohteessa tai jälkepäin) ja asiat, joista ei veloiteta. Seuraavat mahdolliset kustannukset on otettava huomioon :

- puhuttelutilojen käyttö
- tulkkien käyttö (joissain tapauksissa tulkeille on maksettava suoraan käteisenä)
- kuljetukset puhuttelutiloihin ja pois sekä henkilöstölle että pakolaisille
- valtuuskunnan paikallinen majoitus, mahdollinen pakolaisten majoitus
- lastenvahdit
- pakolaisten, valtuuskunnan ja tulkkien päivittäinen ateriapalvelu
- valtuuskunnan päivärahat
- valtuuskunnan lennot
- valtuuskunnan viisumikustannukset
- muut mahdolliset kulut.

Lisäksi suositellaan selventämään etukäteen, kenelle tällaiset kustannukset on maksettava, esimerkiksi UNHCR:lle vai IOM:lle. IOM:llä on EU+-maiden kanssa toteutettavaan uudelleensijoittamista koskevaan yhteistyöhön yleensä puitesopimukset, joissa on katettu valintamatkojen logistiset ja operatiiviset tuet. Riippuen sopimuksesta, joka sillä on EU+-maiden kanssa, IOM maksaa kustannukset tilinpäätöstä tai laskua vastaan. Nämä jaetaan sopimuksessa määrätyin väliajoin sen yksikön kanssa, jolla on puitesopimus IOM:n kanssa.

On tärkeä tietää etukäteen, mitä maksutapoja matkan kohdemaassa on saatavilla. Suurlähetystösi, UNHCR tai IOM voi antaa tietoja:

- paikallisesta valuuttakurssista
- käteisen käytöstä
- luottokorttien käytöstä
- pankkiautomaattien käytöstä.

Mikäli matkaohjelmassa on (virallisia) vierailuja tai kokouksia, on selvitettävä etukäteen, onko soveliaista lahjoittaa tai tarjota jotain. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi kohteliaisuuskäynti paikallisten viranomaisten luona, tapaaminen suurlähetystön tai kansainvälisen järjestön kanssa tai matkan loppuksi järjestettävä loppukatsaus. Nämä tilaisuudet ovat sopivia paikkoja osoittaa kohteliaisuutesi tai kiitollisuutesi matkan sovittamisesta tai edistämisestä. Nämä kulut voidaan myös sisällyttää matkan taloudelliseen yleiskatsaukseen.

OSA II VALINTAMATKAN AIKANA

Tapaamiset kohteessa sidosryhmien kanssa

Valintamatkan työt alkavat yleensä tiedotustilaisuuksilla ja kokouksilla UNHCR:n ja IOM:n kanssa joko yhdessä tai erikseen. On jokaisen valtuuskunnan oma valinta, onko koko työryhmän osallistuttava kokouksiin vai vain johtajan tai jonkun muun osoitetun henkilön. Ensimmäinen vaihtoehto on yleinen ja suositeltava, koska se osallistaa jokaisen ja antaa mahdollisuuden ensimmäiseen suoraan kontaktiin kohteen henkilöstön kanssa. Jos ei erikseen olla muuta pyydetty, kertoo UNHCR yleensä valtuuskunnalle pakolaistilanteesta lähtömaassa ja turvapaikkamaassa, UNHCR:n uudelleensijoittamismenetelmistä ja turvallisuustilanteesta (mahdolliset terveydelliset riskit mukaan lukien). Tiedotustilaisuus tarjoaa myös valtuuskunnan jäsenille mahdollisuuden keskustella logistisista asioista (esim. mahdollisista puhutteluaiakataulun muutoksista) ja/tai mahdollisista hakemuksiin kysymyksistä. Yleensä UNHCR tiedottaa ryhmää myös harkintaan laitettujen hakemusten profiileista, mukaan lukien kaikista erityistapauksista, joita he haluavat korostaa. Jos uudelleensijoittajamaa on ilmoittanut matkaa edeltävässä kyselylomakkeessa, että se on valmis hyväksymään hakemuksia myös matkan aikana, voi UNHCR toisinaan haluta keskustella hakemusten lisäämisen mahdollisuudesta. UNHCR voi myös mahdollisesti haluta järjestää kenttävierailun turvapaikkamaan tilanteen kontekstuaalisen ymmärryksen parantamiseksi. Jos myös muut kumppanit osallistuvat tiedotustilaisuuteen, jonka aikana keskustellaan erityistapauksista, pidä huolta, että yksityisyyden ja luottamuksellisuuden periaatteita noudatetaan.

Ensimmäisissä tiedotustilaisuuksissa IOM:n kanssa voidaan keskustella käytännön asioista / logistisista asioista. Mikäli IOM on järjestäjänä, tällaisia voivat olla esimerkiksi puhutteluhuoneet, tulkit, pakolaisten

kuljetus puhuttelusijaintiin ja pois, pakolaisten majoitus ja ateriapalvelut, turvallisuustoimenpiteet, tekniset laitteistot (tulostin, skanneri, lähiverkko jne.), lastenhoitopalvelut ja niin edelleen. IOM korostaa mahdollisia operatiivisia haasteita, jotka on otettava huomioon kyseisen maan yhteydessä. Myös pakolaisten viisumimenettelyistä ja muista matkajärjestelyistä keskustellaan. Mahdollisten pakolaisten majoituksiin tai tiloihin, joissa osa uudelleensijoittamisprosessista tapahtuu (kuten lääketieteelliset tilat), suuntaavien tutustumisvierailuiden yksityiskohdista voidaan keskustella IOM:n kanssa.

Jos mahdollista, voi myös olla hyödyllistä järjestää erillinen tapaaminen uudelleensijoittajamaan suurlähetystön kanssa jossain kohtaa matkaa. Suurlähetystön viranomaiset voivat esimerkiksi tarjota valtuuskunnalle lisätietoa ensimmäisestä turvapaikkamaasta ja tietoa maan turvallisuustilanteesta. He voivat olla myös kiinnostuneita saamaan tietoa uudelleensijoittamisohjelmasta.

Puhuttelupäivänä/-päivinä

Tiedotustilaisuudet tulkkien kanssa

Mikäli UNHCR tai IOM järjestää tulkit puhutteluihin, varmista, että tulkit ovat saaneet riittävät tiedot ennen puhuttelujen alkamista. Varaa aikaa tulkkien tapaamiseen, ja esitelkää itsenne toisille. Tämä on hyvä tilaisuus kertoa:

- käytännesäännöistä, joita valtuuskunnan ja tulkkien odotetaan noudattavan
- kaikista arkaluontoisista tapauksista tai aiheista, joita voi ilmaantua yhdessä työskennellessänne
- kaikista logistisista aiheista (työajat, maksut jne.).

Koska eri uudelleensijoittajamailla on erilaisia työskentelytapoja, voi olla hyödyllistä keskustella tulkkien kanssa tietyistä aiheista, jotka ovat valtuuskunnalle tärkeitä. Voi myös olla järkevää käyttää vakiintuneita työpareja siten, että yksi hakemuksia käsittelevä virkamies tekee aina yhteistyötä saman tulkin kanssa. Jotkin maat tiedottavat tulkkejaan valintamatkan alussa järjestettävässä tiedotustilaisuudessa niistä luottamuksellisuuteen ja ammattimaisuuteen liittyvistä standardeista, joita tulkeilta odotetaan. Yleensä matkan johtaja antaa nämä tiedot ja ehdotettua sisältöä tällaiseen tietoiskuun on tarjottu tulkkien avulla tehtävää viestintää koskevassa oppaassa.

Tiedotustilaisuuksien lisäksi jotkin maat antavat tulkeilleen ammattisääntöjä käsittelevän asiakirjan. Jos mahdollista, tällaisen asiakirjan voi lähettää tulkeille IOM:n tai UNHCR:n kautta ennen valintamatkaa. Ammattisääntöjen sisältö kuvaillaan seuraavassa kappaleessa mainitussa työkalussa. Valtuuskunnan johtajan ensimmäisessä tiedotustilaisuudessa tulkeilta voidaan kysyä, ovatko he lukeneet asiakirjan. Valtuuskunnan johtaja voi pyytää heitä allekirjoittamaan vakuutuksen, jossa he vakuuttavat lukeneensa säännöt ja olevansa valmiita työskentelemään niissä kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Hakemusta käsittelevän virkamiehen on tärkeää tiedottaa tulkkia etukäteen puhuttelusta, jotta tulkki tietää, mitä hänen on tehtävä.

Tulkkauksen laatuvaatimukset

Jos valtuuskunta käyttää paikallisia tulkkia, tarjoavat jotkin uudelleensijoittajamaat tulkkia, joiden palvelut on luokiteltu tyydyttäväksi joko suosittelukirjeellä tai todistuksella.

Pakolaisten tiedottamiset

Uudelleensijoittajamaiden yleinen käytäntö on järjestää ennen puhuttelujen alkua pakolaisille tiedotustilaisuus, jossa heille selitetään, mitä uudelleensijoittamisprosessilta kannattaa

odottaa. Ihanteellisessa tapauksessa tilaisuus järjestetään aamulla ennen ensimmäisten puhuttelujen alkua. On kuitenkin tärkeää pitää mielessä, että tässä vaiheessa pakolaiset ovat usein keskittyneitä puhutteluun, ja heidän voi olla myöhemmin hankala palauttaa mieliin ja muistaa, mitä kaikkea heille on kerrottu. Näin ollen on tärkeää rajoittaa annettavan tiedon määrää ja keskittyä kaikkein välttämättömimpään, eli itse puhutteluun ja valintamenettelyyn. Tämä ei ole välttämättä paras hetki tarjota yksityiskohtaista tietoa uudelleensijoittajamaasta. Tilaisuudessa voidaan kuitenkin korostaa joitain keskeisiä tietoja uudelleensijoittamisen menettelytavoista tai seurauksista (esimerkiksi oikeudesta perheiden yhdistämiseen).

Suosittellemme välittämään tiedot suullisesti, mutta jakamalla mahdollisuuden mukaan tueksi tiedotusesitteitä jokaiselle perheelle/henkilölle. Jotta tiedotuksesta saataisiin mahdollisimman tehokas, se kannattaa yrittää järjestää hiljaisessa ympäristössä (ilman pieniä lapsia, jos mahdollista). On huolehdittava, että tulkkia ymmärretään hyvin. Voi olla suositeltavaa rajata tiedotuksen kesto enintään 30 minuuttiin. Näiden tilaisuuksien aikana pakolaisia tulisi rohkaista esittämään kysymyksiä, jotta he voivat tulla puhutteluun valmistautuneina.

Pakolaisille järjestettäviä valmistelevia ohjeistuksia käsittelevässä oppaassa on tiivistettynä tärkeimmät aihealueet, jotka voi huomioida tilaisuutta järjestettäessä. Huomaa, että tämän työkalun sisältö on koottu eri uudelleensijoittajamaiden esimerkeistä, ja se on sovitettava omiin kansallisiin säädöksiin tai konteksteihin sopivaksi.

Valintapuhuttelu

Jokaisen valintamatkan tärkein osatekijä on valintapuhuttelu. Puhuttelut toteutetaan yleensä yksittäin, ja tarkoituksena on usein täydentää asiakirjoissa annettuja tietoja sekä saattaa yksittäiset tapaukset ajan tasalle. Valintapuhuttelun tarkoitus on tarkastella niitä tekijöitä, jotka liittyvät kansainvälisen suojelun ja uudelleensijoittamisen tarpeeseen.

Valintapuhuttelut eivät kuitenkaan rajoitu aina näihin aiheisiin, ja joillakin mailla voi olla lisää tai muita kriteereitä kansallisessa kontekstissaan. Lisätietoa siitä, mitä toimenpiteitä valintapuhutteluun valmistautuessa voidaan tehdä, ja kuinka valintapuhuttelu kohteessa kannattaa toteuttaa löytyy [uudelleensijoittamispuhuttelujen suunnittelua ja toteuttamista koskevasta käytännön oppaasta](#).

Valintapuhuttelun jälkeen (matkan tulokset)

Jokaisen puhuttelupäivän lopuksi valtuuskuntaa suositellaan tekemään alustavat päätökset kaikista päivän aikana käsitellyistä hakemuksista. Monimutkaiset hakemukset ja hakemukset, joiden kohdalla ei ole ollut mahdollista saada päätöstä aikaiseksi (vireillä olevat hakemukset), voidaan ohjata takaisin uudelleensijoittajamaahan lisätarkastelua varten. On hyödyllistä tunnistaa tällaiset hakemukset niin aikaisessa vaiheessa prosessia kuin mahdollista, jotta vältetään ajan hukkaaminen.

Valtuuskunnan jäsenille on myös hyödyllistä järjestää säännöllisin väliajoin, jotta voidaan käydä läpi hyväksytyjä, vireillä olevia ja hylättyjä hakemuksia. Tämä on erityisen arvokasta pitkien matkojen aikana, kun päivittäin arvioidaan useita eri hakemuksia.

Kun kaikki puhuttelut on pidetty, on kaikkiin vireillä oleviin hakemuksiin kiinnitettävä lisähuomiota tai ne on arvioitava uudestaan. Tämän jälkeen on aika laatia luettelo harkinnan alaisista hakemuksista tai luettelo lopullisista päätöksistä, jos kansalliset säädökset sallivat/vaativat päätösten teon ennen kuin matkalta palataan kotiin.

Yhteenvedo UNHCR:n kanssa valintamatkan päätteeksi on vakiokäytäntö useille uudelleensijoittajamaille, ja sitä pidetään hyödyllisenä. Yhteenvedossa valtuuskunta voi antaa palautetta sekä logistisista näkökulmista että puhuttelemistaan hakemuksista. Jos IOM tai jokin muu järjestö (esim. suurlähetystö) on ollut mukana

matkan järjestämisessä, voidaan myös heidät kutsua logistiikka käsittelevään yhteenvedon osioon. Ennen lopullista yhteenvedoa UNHCR:n kanssa voidaan järjestää sisäinen loppukatsaus valtuuskunnan jäsenten kanssa.

Loppukatsauksessa valtuuskunnan johtaja voi panna merkille aiheita, joista voidaan keskustella myös kumppaneiden kanssa. Keskusteluaiheita logistiikkaa koskevaan yhteenvedoon:

Työolot

Puhutteluhuoneiden, toimiston huonekalujen, riittävän puhutteluyksityisyyden, odotusalueen sisustuksen, ateriapalvelun, saniteettitilojen, tulostus-/skannaustilojen, lähiverkkoyhteyden tai muiden teknisten tekijöiden, turvallisuuspalveluiden, aikataulun mukaan työskentelyn mahdollisuuden (esim. saapuivatko pakolaiset ajoissa aamulla), logistiikasta vastanneen UNHCR:n tai IOM:n kanssa tehdyn yhteistyön, pakolaisten ja/tai valtuuskunnan kuljetusjärjestelyiden, pakolaisten ja/tai valtuuskunnan majoituksen, muiden palveluiden (esim. lastenhoitaja, lapsille osoitetut tilat odotusalueella) tai muiden matkaa edeltävän kyselylomakkeen mukaisten järjestelyiden laatu.

Pakolaisten neuvonta

Oliko pakolaisia tiedotettu hyvin siitä, että heidän on otettava mukaansa tarvittavat asiakirjat? Neuvottiinko pakolaisia sovitun mukaisesti?

Tulkkauksen laatu, jos UNHCR tai IOM on järjestänyt tulkit

Oliko tulkkien kieli- ja ammattitaito laadukasta? Olivatko tulkit ajoissa paikalla ja tarpeeksi joustavia?

Yhteenvedon toisessa osassa voidaan keskustella hakemuksista. Tässä osassa

yhteenvedon on suositeltavaa, että vain UNHCR on läsnä, kun otetaan huomioon yksityisyyden ja luottamuksellisuuden periaatteet. Aiheita, joita tässä osiossa voidaan käsitellä ovat muun muassa:

Hakemusten profiilit, koot ja kokoonpanot

Olivatko hakemusten profiilit, koot ja kokoonpanot yhteneväisiä valintakriteerien ja sen kanssa, mitä oli pyydetty ennen matkaa (useimmissa tapauksissa tiedot on välitetty UNHCR:lle matkaa edeltävässä kyselylomakkeessa)? Jätettiinkö hakemukset sovittun määräajan sisällä?

Tämän tilaisuuden aikana UNHCR voi myös tarjota valtuuskunnan jäsenille palautetta sovitusta vaatimuksista heidän puoleltaan.

Loppukatsaus mahdollistaa myös täsmällisen palautteen antamisen hakemusten laadusta. Tämä palaute saattaa olla rajoitettu yleisiin huomioihin asiakirja-aineiston laadusta, mutta myös konkreettisista tapauksista voidaan keskustella. Aiheita, joista tässä mielessä voidaan keskustella ovat muun muassa:

- Onko asiakirja-aineisto yhteneväinen valintaryhmän toteuttaman puhuttelun sisällön kanssa (esim. ristiriidat, epä johdonmukaisuudet, pakolaishakemuksen olennaisten tosiseikkojen paikkansapitävyys, saatavilla olevien asiakirjojen luettelointi, perheen kokoonpano)?
- Huomasiko puhutteluvaltuuskunta mitään merkkejä tai tuliko vastaan yhtään tapausta poissulkemista, uskottavuusongelmia tai petoskysymyksiä koskien?

Myös konkreettisista tapauksista voidaan keskustella. Jotkin tapaukset voivat tarvita erityistä UNHCR:n seurantaa (täydentäviä asiakirjoja on lähetettävä). Jos UNHCR:lle ei ilmoita lopullisista päätöksistä matkan lopussa, voi kuitenkin olla hyödyllistä ilmoittaa UNHCR:lle mahdollisesta tuloksesta, erityisesti koskien tapauksia, joiden kohdalla on jo selvää, että ne tullaan hylkäämään.

Yhteenvedon tulokset suositellaan kirjaamaan UNHCR:n *uudelleensijoittamista koskevien valintamatkojen jälkeiseen kyselylomakkeeseen* ⁽³⁾

⁽³⁾ <https://www.refworld.org/>

OSA III VALINTAMATKAN JÄLKEEN

Puhuttelun jälkeinen käsittely

Tässä osiossa kuvaillaan eri menettelyjä, jotka tapahtuvat puhuttelun jälkeen ennen lopullisen päätöksen tekemistä.

Valintapäätös

Päätöksenteon käytännöt eroavat eri uudelleensijoittajamaiden välillä. Päätöksistä voidaan esimerkiksi ilmoittaa UNHCR:lle joko valintamatkan lopussa ennen kotiin palaamista tai vasta sen jälkeen, kun valtuuskunta on palannut uudelleensijoittajamaahan. Mikäli mahdollista, suositellaan valintamatkan aikana tekemään etukäteispäätöksiä, mieluiten jokaisen puhuttelupäivän loppuksi. Jotkin valtiot pitävät hyvänä käytäntönä järjestää päivittäisiä tapaamisia puhuttelijoiden kanssa keskustellakseen eri hakemuksista ja tehdäkseen (alustavat) päätökset. Sen lisäksi että tällaisessa tapaamisessa voidaan keskustella syvällisesti hakemuksista kokeneempien ja vähemmän kokemusta omaavien virkamiesten kesken, voidaan vaihtaa myös yleisiä kokemuksia. Hakemukset voivat olla selkeästi hyväksyttäviä tai hylättäviä, tai sitten ne voivat tarvita lisäharkintaa. Lisäharkintaa vaativista hakemuksista voidaan keskustella valintamatkan lopussa tai uudelleensijoittajamaahan palaamisen jälkeen, jos kansalliset menettelytavat sallivat tämän.

Yhä useammat maat ottavat valintamatkoillaan pakolaisilta biometrisiä tietoja (esim. sormenjäljet) turvatarkastuksien suorittamiseksi. Suurin osa maista ei saa näiden seulontojen tuloksia itse matkan aikana. Vaikka näiden maiden olisikin mahdollista tehdä päätökset kelpoisuudesta valintamatkan aikana, he eivät voisi tehdä niin, sillä heidän on odotettava turvallisuusseulontojen tuloksia.

Voi olla, että valintapuhuttelun jälkeen uudelleensijoittajamaa haluaa lisätietoa, jotta se voi tehdä lopullisen päätöksen

(esim. tietyt asiakirjat, joita ei ollut saatavilla valintapuhuttelun aikana). Nämä tiedot olisi mielellään pyydettävä UNHCR:ltä valintamatkan aikana, mutta voi olla, että lisätietoja täytyy hankkia vielä sen jälkeen, kun valintamatka on jo päättynyt. UNHCR yrittää vastata lisäkyselyihin tietosuojakäytäntönsä huomioiden joko tutkimalla hakemuksen tietoja tai tarvittaessa ottamalla uudelleen yhteyttä pakolaiseen. UNHCR:ää voidaan myös pyytää tarjoamaan lisäohjausta tietyille perheelle, jos esimerkiksi kaikki perheenjäsenet eivät suostu uudelleensijoitettaviksi.

Päätöksistä ilmoittamisen menettely

Päätöksistä voidaan ilmoittaa UNHCR:lle matkan aikana tai sen jälkeen. Jotkin uudelleensijoittajamaat tekevät päätökset valintamatkojen aikana. Tällä käytännöllä on joitain etuja, sillä sen ansiosta päätökset voidaan ilmoittaa ja avata UNHCR:lle matkan lopussa yhteenvedon aikana. Myös pakolaisille ilmoitetaan päätöksestä pian valintamatkan päättymisen jälkeen. Näin vältetään pitkä epätietoisuuden jakso.

Päätöksistä voidaan ilmoittaa monin eri tavoin. Virallinen päätös voidaan esimerkiksi lähettää joko kirjeenä jokaiselle yksittäiselle hakemukselle (hyväksytyt/hylätyt) tai luettelona, johon on merkitty UNHCR:n hakemusnumeron mukaan lueteltuna kaikki hakemukset ja/tai henkilöt. On myös mahdollista käyttää näiden molempien tapojen yhdistelmää. Ihannetapauksessa kaikki päätökset lähetetään yhdessä erässä. On vältettävä erillistä viestintää jokaisen yksittäisen tapauksen kanssa sähköpostitse tai muita viestintäkanavia käyttäen. Päätökset on lähetettävä etukäteen sovituille UNHCR:n yhteyshenkilöille, esimerkiksi UNHCR:n yhteyspisteille valintamatkojen maatoimistoissa, paikallisiin toimistoihin, UNHCR:n päätoimipaikkaan (esim. hätätapauksissa, kiireellisissä tapauksissa tai muissa monimutkaisissa tapauksissa) jne.

Kun UNHCR:lle ilmoitetaan päätöksistä, olisi suositeltavaa sopia määräajasta, jonka kuluessa pakolaisille ilmoitetaan puhuttelun tuloksesta. Kun pakolaiset itse tietävät päätöksestä tämän määräajan päätyttyä, voidaan päätöksistä ilmoittaa myös muille järjestöille (kuten IOM:lle, suurlähetystöille jne.). Jos näille järjestöille on ilmoitettava päätöksistä ennen UNHCR:n kanssa sovittua määräaikaa, on tehtävä selväksi, että pakolaisiin ei saa ottaa yhteyttä ennen määräajan päättymistä. On välttävää tilannetta, jossa pakolaisille kerrotaan heitä koskevasta päätöksestä jonkin muun järjestön kuin UNHCR:n toimesta, ellei kansallinen käytäntö näin määrää.

Jos tapaus hylätään, paras toimintatapa on ilmoittaa UNHCR:lle hylkäyksen syistä. Jos yksityiskohtaisia syitä ei voida kertoa, on kuitenkin suositeltavaa antaa yleisluontoisia tietoja, kuten onko hakemus hylätty turvallisuussyistä, kelpoisuuteen/ poissulkemisperusteisiin liittyvistä syistä (haitallisuuteen perustuva päätös) tai kotouttamiseen liittyvistä syistä tai terveydellisistä syistä (ei haitallisuuteen perustuva päätös). Näin UNHCR voi arvioida hakemuksen uudelleen päättääkseen, voisiko hakemuksen käsittely uudelleen toisessa uudelleensijoittajamaassa olla perusteltua. Jotta UNHCR voi tehdä tietoisien päätöksen hylätyn hakemuksen mahdollisesta uudelleenkäsittelystä ja ohjeistaa pakolaisia siihen liittyen, on UNHCR:lle avuksi, jos heille kerrotaan hylkäyksen syistä. Jos hakemus lähetetään uudelleen arvioitavaksi, pystyy UNHCR lisäksi ilmoittamaan uudelle uudelleensijoittajamaalle hylkäyksen syyn. Jos maa, johon hakemus on lähetetty uudelleen, ei ole tietoinen hakemuksen aiempaan hylkäykseen johtaneista syistä, voi riski hakemuksen uudelleen hylkäämiselle olla suurempi.

Hylkäyksen syyt voidaan ilmoittaa kirjeenä tai sähköpostina, hylättyjen hakemusten luettelon täydentävänä asiakirjana tai UNHCR:n laatimalla lomakkeella. On välttävää tilanteita, joissa uudelleensijoittajamaat palauttavat

hakemukset puhuttelun jälkeen ilman päätöstä.

Viestinnän ajoitus

Päätöksistä on ilmoitettava UNHCR:lle pääsääntöisesti niin pian kuin mahdollista. Jos pakolaiset jätetään epätietoisuuteen pidemmäksi aikaa, voi sillä olla kielteisiä psykologisia vaikutuksia. On suositeltavaa keskustella päätöksiin liittyvän viestinnän ajoituksesta UNHCR:n kanssa pidettävässä yhteenvedossa. Myös hakemusten prioriteetit on tietenkin otettava huomioon (häätätapaukset, kiireelliset tapaukset tai tavanomaiset tapaukset). Mahdollisuuksien mukaan on välttävää tilannetta, jossa päätöksistä ilmoitetaan saman ryhmän eri henkilöille eri aikoihin, sillä tästä voi seurata sekaannusta asianomaisten pakolaisten keskuudessa. Yleisesti ottaen, mitä kauemmin pakolaisella kestää päästä lähtemään, sitä suuremmassa vaarassa pakolainen on.

Toimenpiteet ennen saapumista

Ennen kuin pakolaiset lähtevät uudelleensijoittajamaahan, on otettava huomioon monia näkökulmia. Monet maat käsittelevät erikseen joko koulutuksina tai perehdyttämisinä erillisiä ennen saapumista tarvittavia matka-valmisteluja. Lisätietoa ennen saapumista toteutettavista toimenpiteistä löytyy EUAA:n uudelleensijoittamisen operatiivisista työkaluista.

Matkan arviointi ja palaute sidosryhmille

Matkan jälkeen matkasta voidaan laatia raportti ja jakaa se asianomaisten kansallisten sidosryhmien kanssa. Näin he voivat hyödyntää saatuja kokemuksia suunnitellessaan tulevia matkoja samaan maahan. Raportti voi sisältää arvioita seuraavista aiheista:

- matkan valmistelut
- hakemuksia käsittelevien virkamiesten valinta
- logistiset näkökulmat (matkat, hotelli jne.)
- budjetti: vastasiko lopullinen budjetti talousarviota?
- puhuttelusijainti
- tulkit
- puhuttelut
- hakemusmäärän arviointi
- hakemusten ajoitus
- hakemusten sisältö
- hakemusten sisältämät profiilit ja haavoittuvuudet
- valinnan tulokset
- turvallisuusseulonnat
- yhteistyö UNHCR:n kanssa
- yhteistyö muiden kumppaneiden kanssa: IOM, suurlähetystö, muut
- saadut kokemukset ja suositeltavat parannukset tulevia matkoja ajatellen.

Euroopan unionin
julkaisutoimisto

